

ВОРОНЕЦЬКА О.А.
ст.гр.ОАБзм-11

СУТЬ СУДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ, ЇЇ ВИДИ ТА ЗАВДАННЯ

Судова експертиза - це дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів дізнання, досудового та судового слідства.

Експертиза є самостійною процесуальною формою отримання нових і перевірки (уточнення) встановлених доказів, що полягає в дослідженні експертом за завданням правоохоронних органів речових доказів та інших матеріалів з метою встановлення фактичного стану і обставин, що мають істотне значення для правильного вирішення справи.

Експертизи здійснюються на стадії попереднього розслідування або при безпосередньому судовому чи арбітражному розгляді справ. На стадії попереднього розслідування експертизу призначає слідчий, на стадії розгляду справи - суд чи арбітр. Суддя і арбітр мають також право призначити експертизу для забезпечення доказів на етапі підготовки справи до слухання.

Судова експертиза відрізняється від експертиз в інших сферах діяльності за такими ознаками:

- дотриманням спеціальних процесуальних норм, що визначають права та обов'язки експерта і суб'єкта, яким призначено експертизу;
- правилами підготовки матеріалів для експертизи, її призначенням і проведенням;
- проведенням дослідження, яке ґрунтується на використанні спеціальних знань з різних галузей економіки;
- формуванням висновків, що мають силу джерела доказів.

Судово-експертну діяльність в Україні здійснюють спеціальні установи та відомчі служби:

- науково-дослідні установи судових експертиз Міністерства юстиції України;
- науково-дослідні установи судових експертиз, судово-медичні та судово-психіатричні установи Міністерства охорони здоров'я України;
- експертні служби Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства оборони України, Служби безпеки України;

- на підприємницьких засадах на підставі спеціального дозволу (ліцензії), а також громадянами за разовими договорами.

Для розгляду найважливіших питань розвитку судової експертизи, що мають міжвідомчий характер, при Міністерстві юстиції України створюється координаційна рада з проблем судової експертизи. В експертних установах проводяться експертизи, передбачені відповідною Інструкцією про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень [2] та Науково-методичними рекомендаціями з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, затвердженою наказом Міністерства юстиції України від 08.10.98 № 53/5 [5].

Основна мета судово-економічної експертизи - допомога слідству і суду у виявленні фактів і обставин навмисного викривлення економічної інформації.

Економічна експертиза передбачає аналіз документації, пов'язаної з різного роду фінансово-господарськими операціями. Необхідність економічної експертизи постає при дослідженні та судовому розгляді кримінальних справ про привласнення, посадові злочини, а також із цивільних справ, коли необхідно проаналізувати дані про фінансово-господарські операції, що відображені в бухгалтерському обліку. У процесі таких експертиз аналізується виробнича та фінансово-господарська діяльність підприємств різних форм власності, які допустили збитки, втрати, привласнення товарно-матеріальних цінностей, безгосподарність, і визначаються суми матеріальної відповідальності за заподіяну шкоду [1].

Ефективна протидія економічній злочинності немислима без активного використання інституту спеціальних економічних знань в процесі виявлення та розслідування злочинів цієї категорії. Найбільш часто економічні знання використовуються в формі перевірки фінансово-господарської діяльності економічного суб'єкта, залучення фахівця-бухгалтера, а також у формі судової економічної експертизи. В даний час в умовах динамічного зростаючих потреб кримінального судочинства у встановленні ознак об'єктивної сторони економічних злочинів особливо важливу роль відіграє судова економічна експертиза.

Судово-економічна експертиза проводиться за такими напрямками досліджень: дослідження документів бухгалтерського та податкового обліку; дослідження документів фінансово-господарської діяльності; дослідження документів фінансово-кредитних операцій.

Основними завданнями експертизи документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності є:

- визначення документальної обґрунтованості розміру нестачі або надлишків товарно-матеріальних цінностей і грошових коштів, періоду і місця їх утворення;

- визначення документальної обґрунтованості оформлення операцій з одержання, зберігання, виготовлення, реалізації товарно-матеріальних цінностей, у тому числі грошових, основних засобів, надання послуг;

- визначення документальної обґрунтованості відображення в обліку грошових коштів, цінних паперів;

- визначення документальної обґрунтованості відображення в обліку операцій з нарахування та виплати заробітної плати, інших виплат;

- установлення відповідності чинному законодавству відображення в податковому обліку доходів та витрат за фінансово-господарськими операціями, що підлягають оподаткуванню податком на прибуток;

- визначення відповідності чинному законодавству відображення в податковому обліку податкових зобов'язань та податкового кредиту з податку на додану вартість.

Проведення ревізійних дій не належить до завдань економічної експертизи.

Основними завданнями експертизи документів про економічну діяльність підприємств і організацій є:

- визначення документальної обґрунтованості, аналізу показників фінансового стану (платоспроможності, фінансової стійкості, прибутковості тощо);

- визначення документальної обґрунтованості аналізу і структури майна та джерел його придбання;

- визначення документальної обґрунтованості стану та інтенсивності використання оборотних активів та джерел їх формування;

- визначення документальної обґрунтованості та аналізу джерел власних коштів та результатів фінансово-господарської діяльності;

- установлення документальної обґрунтованості та аналізу загальногосподарських і спеціальних фондів;

- визначення документальної обґрунтованості та аналізу реальності розрахунків з дебіторами і кредиторами;

- визначення документальної обґрунтованості та аналізу економічної доцільності отримання і використання кредитів і позик;

- визначення документальної обґрунтованості та аналізу витрат і цін як чинників фінансової стабільності, беззбитковості;
- визначення документальної обґрунтованості розрахунків при приватизації та оренді відповідно до чинних методик оцінки вартості майна, що приватизується, та інші питання, пов'язані з приватизацією, банкрутством підприємств;
- визначення документальної обґрунтованості розрахунків частки майна при виході учасника зі складу засновників;
- визначення документальної обґрунтованості розрахунків втраченого заробітку (від несвоечасної виплати компенсації заподіяної шкоди при втраті працездатності і в інших випадках);
- визначення документальної обґрунтованості цільового витрачання бюджетних коштів;
- визначення документальної обґрунтованості розрахунків втраченої вигоди.

Основними завданнями експертизи документів фінансово-кредитних операцій є:

- визначення документальної обґрунтованості оформлення банківських операцій з відкриття рахунків, руху грошових коштів на рахунках;
- визначення документальної обґрунтованості оформлення та відображення в обліку операцій з видачі, використання та погашення кредитів;
- визначення документальної обґрунтованості оформлення та відображення в обліку банків їх фінансово-господарської діяльності;
- визначення відповідності чинному законодавству відображення фінансово-господарських операцій банків вимогам нормативних актів з ведення обліку і подання звітності;
- визначення документальної обґрунтованості відображення фінансово-господарських операцій щодо нарахування та сплати банками податків та їх відповідність даним обліку та звітності, чинному законодавству;
- установлення кола осіб, на яких покладено обов'язок забезпечення дотримання вимог нормативно-правових актів з банківського обліку і контролю [2].

Література:

1. Базась М. Ф. Теоретико-методологічні засади судово-бухгалтерської експертизи: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. - К.: МАУП, 2007. - 488 с.
2. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень [Електронний ресурс]. Затверджено Наказом Міністерства юстиції України 08.10.1998 № 53/5. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>
3. Михайлишин Н.П. Економічна експертиза достовірності фінансової звітності / Н.П. Михайлишин, Л.А. Будник // Електронне наукове фахове видання Економіка та суспільство Мукачівський державний університет. – 2018. - № 18. – С. 30-35.
4. Романів С., Будник Л., Саченко С. Судово-економічна експертиза в Україні : її економічна суть та кадрове забезпечення // Інфраструктура ринку. – 2018. – Випуск 23. – С. 343-350
5. Михайлишин Н.П. Правовий статус судового експерта-економіста, зміст його професійних знань і компетенцій / Н.П. Михайлишин, Л.А. Будник // Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія: матеріали міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (м. Тернопіль, 30 червня 2017 р.) – Тернопіль: ТНЕУ, 2017. - С. 324-326
6. Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень [Електронний ресурс]. Затверджено Наказом Міністерства юстиції України 08.10.1998 № 53/5. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>
7. Cheresnyuk O., Panasyuk V., Sachenko S. and Adamyk O. (2019) Fuzzy-multiple approach in choosing time factor for implementation of the innovative project. IDAACS 2019.
8. Adamyk B., Skirka A., Snihur K. and Adamyk O., "Analysis of Trust in Ukrainian banks based on Machine Learning Algorithms," 2019 9th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT), Ceske Budejovice, Czech Republic, 2019, pp. 234-239.